

VELKÝ RUN

1.

O bílém útoku na Čerokézský pruh tvrdí historici, že to byl „největší koňský dostih všech dob od počátku do skonání světa“, a kupodivu nepřehánějí. Lze totiž s jistotou předpokládat, že už nikdy nedojde k závodu, kterého by se zúčastnilo na osmdesát tisíc koní. Chybí k tomu jednak podnět, důvod, tedy obrovská plocha panenské ornice, o kterou by tak početné zástupy jezdců mohly bojovat, a zadruhé kůň jako rychlý dopravní prostředek už svou roli dohrál. I kdyby tedy ještě někdy došlo k té nepravděpodobné situaci, že by se naráz měla obsadit prázdná země větší než leckteré středověké království, stalo by se tak úplně jiným způsobem, rozhodně ne v sedlech. Historie velkého runu je tedy dobrý příklad toho poměrně vzácného případu, kdy je možné s klidným svědomím prorokovat:

Něco takového se už nikdy nebude opakovat.

To je jeden z mnoha jedinečných rysů velkého runu.

Druhou z jeho zvláštností představuje skutečnost, že v jádře sice šlo o závod o ceny, tedy vskutku o dostih, ale že nikdo z účastníků (až na nepatrné výjimky) neznal ani terén, který bude muset zdotat, ani vzdálenost, kterou bude nucen urazit k cíli, a dokonce ani samotný cíl.

A za třetí nebo čtvrté:

Na startovní čáře velkého runu nestáli pouze jezdci proti jezdci, tedy konkurenti téhož druhu s podobnými možnostmi, ale i jezdci proti vozům, povozy proti pěšákům, pěšáci proti jezdci, a vyskytly se dokonce i krkolomnější kombinace. A ti na koních v mnoha případech prohráli.

Ale i mezi jezdci byly propastné rozdíly. Vyprávělo se o jedincích, kteří ve snaze urvat hlavní cenu, tedy claim u náměstí v Enidu, přivezli zdaleka a za drahé peníze závodní koně nejušlechtilejších plemen, zatímco jiní jeli na těžkých studenokrevných kobylách vhodných leda k tahu a další zase na dvacetiletých herkách, které neviděly ani na dva kroky.

A leckterý chudák zapřáhl dokonce před vůz koníka a za vozem vedl bučící krávu anebo vytvořil z obou dvojspřeží a s plným odhodláním se vydal za štěstím; byl na tom pořad ještě lépe než jiní, kteří šlapali pěšky s celým svým majetkem na zádech nebo na ručním vozíku, do něhož se zapřáhli se ženou a dětmi.

A přesto všichni soutěžili a závodili v podstatě o totéž, o sto šedesát akrů dobré půdy v dobré poloze – o výhodný claim. Všichni, i ti, kdo hráli o štěstí docela jinak, „moderněji“, tedy ani na koních, ani pěšky, ale na velocipédech ať už nejnovějších vzorů s řetězovým náhonem zadního kola, nebo těch starých s velikým předním kolem. Všichni doufali ve svou hvězdu.

Celkem čekalo podél hranic Čerokézského pruhu více než sto tisíc lidí.

Na délku měřil Pruh asi čtyři sta padesát kilometrů, na šířku sto čtyřicet. Plochu lze vypočítat násobením: přes šedesát tisíc kilometrů čtverečných. Ale na celé té úctyhodné

rozloze, pokryté z velké části travnatou prérií, ale místy i prašnou prstí, které se ještě nedotkl pluh, v celé té obrovité zemi, protkané sice jen málo řekami, ale zato bezpočtem potoků, nestála jediná lávka, jediný most. Ale nebyly ani cesty, ani stezky, o silnicích nemluvě. Směr jih – sever a obráceně ukazovala jen trať RIRR a v jejím sousedství to, co vypadalo napůl jako cesta, napůl jako silnice, ale hlavně jako pás smrti: Chisholm Trail, Chisholmská stezka. Ale dráha i Chisholmská stezka běžely těsně vedle sebe právě středem Čerokézského pruhu od severu k jihu a napravo i nalevo od nich ležely stovky kilometrů nedotčeného území bez možnosti orientace.

Pravda, i nad Čerokézským pruhem vycházelo a zapadalo slunce, ten věčný kompas. Bohužel bylo třeba počítat s nepřízní počasí, s bouří, se zataženou oblohou. Jak se pak vyznat v jednotvárné pláni bez orientačních bodů? Jak s jistotou zjistit, že nebloudím v kruhu, že se nevracím tam, odkud jsem před hodinou vyrazil? A že mraky zakryjí znenadání oblohu, bylo víc než pravděpodobné. Nikde si nebe nehraje s člověkem tak zlomyslně jako právě tady, což ostatně dokazuje příběh jistého farmáře z okolí Guthrie ve Staré Oklahomě, který vyjel s potahem do prerie a vrátil se bez koní:

Ráno mu jeden zmrzl, druhý padl odpoledne vedrem; muž ho dorazil, vyřízl kus masa z kýty, naložil si část nákladu na záda, dva dny se vlekl pěšky domů a žvýkal syrovou koninu; postupně odnosil na hřbetě zbytek nákladu, protože jiného koně neměl, a nakonec odtáhl se ženou i vůz. Zní to jako anekdota a s tím vražedným mrazem ráno a stejně vražedným vedrem odpoledne jistě všechno nachlup

nesouhlasí, nicméně potah vskutku zašel a muž vskutku přežil a vůz i náklad zachránil. Tak tvrdý to byl chlap.

Ti, kdo čekali na své štěstí na prahu neznámé pusté země, měli za to, že jsou ze stejného těsta. Někteří se přeceňovali, většina nikoli.

Jestliže však neexistovaly ani cesty, ani stromy nebo skály, které by ukázaly směr, bylo v té podivné zaslíbené zemi něco jiného, co se sice vyskytuje všude, ale zdaleka ne v tak nebezpečné míře:

Neviditelný, skrytý prach.

Mnozí – ti, kteří přijeli od jihu – s ním už měli zkušenosti, neboť na něj narazili už na prériích Staré Oklahomy, a vě-

děli tedy, že číhá i tam, kde by ho nikdo nečekal, například i v trávě. Zdálo se to neuvěřitelné, ale bylo to tak.

Na dálku se zdála prerie šťavnatě zelená a jako porostlá hustým kožichem. Místy taková vsutku byla. Bohužel opravdu jen místy. Jinak šlo o optický klam – jako když člověk zvedne hřbet ruky do výše očí a spatří hustý porost chloupků; pohlédne-li však na ruku shora, pozná, že převládají lysiny. A stejně klamala i prerie a dusivý, načervenalý prach, skrytý pod trsy travních stébel jako nakypřená poduška. Nikde si před ním jezdec nebyl jistý. Vůbec nikde, až na jedinou výjimku, jež se jmenovala Chisholm Trail, Chisholmská stezka. Táž Chisholmská stezka, která spolu s tratí RIRR zaručovala správný směr a neomylně vedla k nejvyšší výhře, k náměstí v Enidu.

Táž Chisholmská stezka, o níž zpívali starou píseň, zatímco u ohniček z kletí čekali na velký run:

*„Slavná stezka vede Oklahomou,
stáda po ní duní jako hrom...“*

Řvali a hulákali, jako kdyby chtěli napodobit to hřmění stád, avšak stezka sama byla němá. Už dávno po ní stáda neduněla. Železnice jí vzala všechn smysl, ne však celou slávu. Bylo to přirozené: železnice existovala teprve několik let, zatímco Chisholmská stezka žila a hřměla stády bezmála půl století.

Vedla z Texasu napříč Starou Oklahomou i Čerokézským pruhem do Kansasu a byla jednosměrná jako některé z těch moderních silnic, jimž se ale podobala jen napůl:

Stádo po ní šlo vždy jen od jihu na sever, z texaského San

Antonia do kansaského Abilene, ale nikdy nazpět; v Abilene čekaly dobytčí vlaky do Chicaga, na chicagských jatkách čekali řezníci a v celých Státech čekali muži, ženy i děti na maso.

Ze San Antonia do Abilene je to dobrých jedenáct set kilometrů. Než je stáda urazila svým hřmícím krokem, padlo mnoho kusů. Maso snědli honáci, kůže prodali, kosti nechali ležet. Vítr zavál kosti prachem, ale příští stádo udupalo prach, kosti se znovu zabělely a další stáda je drtila kopyty. Avšak lebkám se vyhýbala, jako kdyby z nich cítila smrt, anebo je odkopla stranou. Tak vznikla dvojité řada rohatých lebek. Téměř padesát let tu udupávala stáda týž pás a alej lebek s rohy stále houstla, až vznikla bíle lemovaná stezka, na níž se nikdy neprášilo, protože prach smíšený s hnojem a močí zvířat se proměnil v pevný, pružný krunýř. A stezka se proměnila v stuhu zpola připomínající vyschlé řečiště a zpola dobytčí hřbitov s rohy místo křížů. Pak ztratila svůj význam. A teď o ní muži znovu zpívali:

